

בס"ד, י' באלול תשע"ח

21 באוגוסט 2018

תיק מס' 78063

החלטה בבקשה לסעד זמני

בעניין שבין

הנתבעת

התובע

שותפות חקלאית

משקיע בשותפות חקלאית

רקע

בשלב זה נפסוק רק בבקשה לסעד זמני, ולכן נביא רק את הנצרך לצורך הכרעה זו. בהמשך נכריע בכל המחלוקות בין הצדדים, ובאותה מסגרת יובאו כל העובדות והטענות.

הנתבעת היא שותפות בין ארבעה בעלי חלקות חקלאית. השותפות אינה מאוגדת כחברה.

לקראת שנת השמיטה תשע"ה התקשרו הצדדים על מנת לסייע לנתבעת לנהוג את דיני השמיטה בחלקה אחת של 14 דונם מבלי להסתייע ב'היתר מכירה'. התובע הלווה/השקיע לשותפים סכום של 480 אש"ח. ההחזר היה אמור להיות מהתשלומים שהנתבעת היתה אמורה לקבל מאוצר בית הדין של קוממיות, שהאגודה של היישוב חלוצה עשתה איתה הסכם. כמו כן, היה מוסכם בין הצדדים שאם יהיו רווחים מעבר להחזר הקרן, המשקיע יקבל 40% מהרווחים.

לצורך ההשקעה לקח התובע הלוואה (במשכנתא), ואת כספי ההלוואה העביר לנתבעת.

מסיבות שונות (שאותן נפרט בפסק הסופי) העסק לא צלח: לא די שלא היו רווחים, אלא שלטענת הנתבעת לא קיבלו מאוצר בית הדין אפילו את מחיר הקרן.

הנתבעת העבירה לתובע סכום מסוים מהחזר החוב, אך גם לדבריה היא עדיין חייבת לתובע סכום של 254 אש"ח.

הנתבעים בקשו מבית הדין לפרוס את תשלום החוב עד כמה שניתן.

בדיון התובע הסכים לפרוס את החוב אך דרש כי הנתבעים יישאו בעלויות של הפריסה, קרי ישלמו את הריבית של המשכנתא.

דין

לפי הדין, על הנתבעים לשלם את הכסף באופן המהיר ביותר האפשרי. להבנתנו, העובדה שהנתבעים לא העבירו מיידיית לתובע כספים שהגיעו אליהם, עומדת בניגוד מפורש להסכם בין שני הצדדים, והדבר גובל בעושה. ועל כן הנתבעים מחויבים לעשות כל אשר לאל ידם לפרוע בהקדם האפשרי את החוב המוסכם עליהם.

יש לציין שכיוון שמדובר בארבעה שותפים שלקחו את ההלוואה, חיוב התשלום שלהם מתחלק בשווה, קרי 63500 ₪ לכל שותף. ואם לאחד מהשותפים יש יכולת לפרוע, עליו לעשות זאת מיידיית. כמו כן חשוב לציין, שכאשר אומרים שאין יכולת לשלם, הדבר כולל שאין בידם נכסים אישיים שבידם למכור על מנת לפרוע את החוב.

בנוסף, כפי שמבואר בשולחן ערוך (חושן משפט סימן עז סעי' א), כאשר שותפים לוקחים הלוואה לצורך השותפות כל השותפים ערבים זה לזה. ואם כן אם לחלק מהשותפים יש יכולת לפרוע אף יותר מחלקם הם מחויבים לעשות זאת ולאחר מכן לתבוע את השותפים שלא שלמו.

האם הנתבעים צריכים לקחת הלוואה כדי לפרוע את החוב?

בכתב התביעה התובע דרש שגם אם אין לנתבעים ממון, יקחו הלוואה על מנת להחזיר את החוב. נשאלת השאלה, האם לווה מחויב לקחת הלוואה על מנת לפרוע את חובו. בהשקפה הראשונה היה נראה שלא מחויב. נפסק בשולחן ערוך חושן משפט (צז, ב על פי בבא מציעא עה, ב) -

אסור לנגוש את הלוה לפרוע, כשיודע שאין לו, ואפילו להיראות לו אסור, מפני שהוא נכלם בראותו למלוה ואין ידו משגת לפרוע.

אם נאמר שאדם מחויב ללוות על מנת לפרוע, מהו האיסור של נגישה? האם מדובר רק באדם שלא מסוגל לקבל הלוואה? נראה שאם זו הכוונה היה על הש"ס והפוסקים לפרש.

אך מצאנו מחלוקת בפוסקים אם חייב ללוות בכדי לשלם שכר שכיר.

בספר אהבת חסד (ח"א פרק ט אות ז) כתב:

ונראה דאם יכול להשיג מעות ללוות צריך ללוות כדי שיהיה יכול לקים מצות עשה דבימו תתן שכרו.

והוכיח דבריו בנתיב החסד (כא) מדברי רש"י (ויקרא יט, ג) המסביר למה נתנו לבעל הבית זמן של 'עונה' לשלם לפועלים: "לפי שנתנה תורה זמן לבעל הבית עונה לבקש מעות".

לעומת זאת בשולחן ערוך הרב חושן משפט הלכות שאלה ושכירות וחסומה סעיף יח כתב: "ואפילו לא יהיה לו כלל מדת חסידות ללוות ולפרוע לשכיר בזמנו".

עמוד 2 מתוך 5

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים 91080 P.O.B 8178 Jerusalem
Main Office: 2 Brurya St. P.O.B 8178 Jerusalem 91080

טל' 02-5371485 Tel 02-5379626 פקס Fax 02-5379626
www.erezhemdah.org bitdin@erezhemdah.org ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

ניתן לומר שגם "פריעת בעל חוב מצוה", וכמו שצריך ללוות כדי לקיים "ביומו תתן שכרו", כך צריך (לדעת אהבת חסד, ולדעת שו"ע הרב מידת חסידות) ללוות בכדי לשלם לבעל חוב.

ובספר משפטי החושן (שכירות פועלים עמ' תז) כתב שאין להוכיח מדבריהם:

ונראה שמדברי האחרונים שהובאו כאן לענין כל תלין אין ללמוד לענין כל בעל חוב בעלמא שיתכן שגם לדעת שו"ע הרב וקיצור שו"ע שכתבו שאין בעה"ב חייב ללוות כדי לפרוע ביומו רק ממידת חסידות, היינו דוקא למצות ביומו תתן שהתורה מיעטה מאתך שדוקא כשיש לו משלו ואין חייב ללוות, אבל בעצם השעבוד לפרוע החוב חייב אף ללוות כדי לפרוע והלכך גם בפועל אם אין לבעה"ב גם למחר מהיכן לפרוע ודאי חייב ללוות כדי לפרוע חובו, רק שאם אין לו ביומו יהיה לו למחר בזה מיעטה תורה. ומאידך י"ל לדעת האהבת חסד שכתב שאפשר שחייב ללוות ואם אינו לוח עובר בבל תלין שנידון כיש עמך מאחר שיכול ללוות מאחרים, יתכן שהוא דוקא מצד חיוב דבל תלין שחייב לעשות כל טעדיקי שלא לעבור על הזהרת התורה, אבל בבע"ח דעלמא שהחיוב הוא מצד שעבוד הגוף בלבד אפשר שלא נכלל בשעבוד הגוף ללוות כדי לשלם. ומ"מ יתכן שחייב מצד המצוה דפריעת בע"ח וכעין מש"כ בשער משפט סי' צז'.

ועיין בקובץ הישר והטוב ב מעמ' לג מאמר של הרב זלמן נחמיה גולדברג שליט"א המוכיח שחייב אדם ללוות בכדי לפרוע את החוב, ובמיוחד אם יש לו נכסים, רק שאינו רוצה למכור אותם. ובקובץ הישר והטוב ג עמ' רמט חלק על הרב גולדברג.

אך כל זאת במקרה שהלווה אינו רגיל ללוות, אבל אם כך מנהגו "לגלגל" חובות הרי שכתבו כמה פוסקים שבמקרה כזה הוא מחוייב ללוות על מנת לשלם חוב זה.

כך כתב בתשובות והנהגות (כרך ב סימן תשב) -

שאלה: לוח כסף ואין לו להחזיר, רק שיכול להשיג כסף מאביו או מגמ"ח אם מותר לנוגשו

עיינן בש"ע ח"מ סימן צ"ט (ס"ד) שאין לביישו ללכת ליקח מנכסי אשתו או ללוות מהעכו"ם ועוברים בלאו ד"לא תהיה לו כנושה", ולפ"ז לכאורה אסור לדרוש ממנו לבקש מאביו או מגמ"ח שאינו מחוייב מן הדין, וכן מצאתי עכשיו בשו"ת "באר משה" (ח"ח סימן כ"ו) לאסור.

אמנם לע"ד נראה שאם לשאר צרכיו הוא הולך ומבקש מאביו או מגמ"ח, מותר לבקש ממנו גם את זה שהוא חוב וגם מצוה, וידרוש ממנו שגם לזה ילך ויבקש, שלא גרע משאר צרכיו, ולא נקרא דוחקו שלא כדין או מביישו, שזהו חיובו מעיקר הדין, ומה דאסרינן בש"ע היינו כשאנו זקוק או עכ"פ אין מבייש עצמו לבקש עבור שאר צרכיו, בכה"ג גם לשלם חובו אינו צריך, אבל אם לוח או שואל

ממשפחתו לצרכיו ההכרחיים, לא גרע ממנו, אלא אם טוען הלכתי והפצרתי בהם כמו שאני מפציר לצרכי ולא רוצים לתת או להלוות, שוב אסור לדחוקו ועובר אז בלאו מה"ת, וחוששני שאם נחמיר על המלוה יותר מדאי סופו יצא להקל שלא ירצו להלוות, רק מעיקרא סומכין שכאשר שיתבקש לשלם יקבל מגמ"ח או ממשפחתו, ואין אני רואה הכרח לאסור בזה מפני לא תהיה לו כנושה כיון שבלאו הכי בצרכיו מקבל מאחרים ע"כ עליו לבקש גם עבור חובותיו.

ועיין גם במשפטי התורה ח"ב סימן מ. לפי זה, אם השותפים ממשיכים לקחת הלוואות לצרכים אחרים, עליהם גם לקחת הלוואה לצורך פרעון החוב, שכן צורך זה לא נופל מצרכים אחרים.

בשלב זה איננו מחייבים את השותפים לקחת הלוואה נוספת לצורך פריעת החוב, אלא מביאים לידיעתם שישנם פוסקים שמחייבים זאת במציאות כזו. כמו כן אנו מזכירים לנתבעת את דבריו של אחד הנתבעים בדיון (עמ' 13 שורה 34 בפרוטוקול) שהם מעוניינים גם לצאת ידי שמים ומבקשים מבית הדין שיודיע להם גם מה עליהם לעשות בכדי לצי"ש.

לסיכום, להבנתנו נראה מדברי הפוסקים, שודאי שיש לכל הפחות מידת חסידות לקחת הלוואה על מנת לפרוע את החוב, ובתנאי שתהיה לשותפים אפשרות להחזיר את החוב השני.

הצעת התובע לפרוס את התשלום

כל הנ"ל נכתב מעיקר הדין, של "פריעת בעל חוב מצוה". אלא שכאמור התובע הסכים ללכת במסלול אחר, והוא שהשותפים יפרסו את החוב לתקופה ארוכה יותר, אך יקבלו עליהם את העלויות שיש לו כתוצאה מעיכוב התשלום. אי לזאת בית הדין מציע את המסלול הבא:

התשלום יתבצע במשך שנה, בארבע פעימות. בכל פעימה ישלמו לתובע 63,500 ש"ח.

תשלום ראשון: ב' מרחשוון תשע"ט 11.10.18

תשלום שני: ז' שבט תשע"ט 13.1.19

תשלום שלישי: ו' ניסן תשע"ט 11.4.19

תשלום רביעי: יא תמוז תשע"ט 14.7.19

התובע ימציא לבית הדין מסמך המלמד על סכום תשלומי הריבית שישלם במשך שנה זו על 254,000 ש"ח אלו, והנתבעים ישלמו גם אותו לתובע. ולכן בפעימה הרביעית ישלמו בנוסף את העלות הנוספת.

אין בתשלומים אלו חשש של ריבית, כיוון שזכותו של התובע לקבל את הנזקים הנגרמים לו עקב הסכמתו לפרוס את התשלומים שמגיעים לו מיד (עיין למשל פסקי דין ירושלים ח עמוד סא בשם הגרי"ש אלישיב).

אם השותפים סבורים שגם בפריסה לסכומים האלו הם לא יוכלו לעמוד בשום פנים, עליהם להודיע לבית הדין תוך 7 ימים מהו המתווה הטוב ביותר שבו הם יוכלו לעמוד, גם אם הדבר כרוך במאמץ עילאי מבחינתם. במקרה כזה בית הדין יכריע לגבי המתווה המוצע.

החלטה

1. בית הדין מקבל את בקשתו של התובע לסעד זמני, ומחייב את הנתבעת לשלם באופן מיידי את הסכום בו הודו – 254 אש"ח.
2. אם אין באפשרות השותפים (כולם ביחד, או כל אחד בנפרד) לשלם בעת הזאת את החוב, עליהם לשלם אותו לפי המתווה לפריסה לתשלומים שהובא לעיל.
3. על השותפים לשלם את העלויות של התובע הנובעות מהעיכוב בתשלום.
4. אם אין בידי השותפים לעמוד במתווה הנ"ל, עליהם להציע תוך 7 ימים מתווה שיוכלו לעמוד בו. הצעתם תועבר לתגובת התובע, ולאחר מכן ביה"ד יחליט אם לקבל את המתווה המוצע.

ההחלטה ניתנה ביום י' באלול תשע"ח, 21 באוגוסט 2018

בזאת באנו על החתום

הרב שמעון גרבוז

הרב חיים בלוק, אב"ד

הרב עמוס ראבלו